

Soạn Văn: Sự phát triển của từ vựng

I. Sự biến đổi và phát triển nghĩa của từ ngữ

Câu 1 (trang 55 sgk Ngữ Văn 9 Tập 1):

- Từ *kinh tế* trong bài thơ *Vào nhà ngục Quảng Đông cảm tác* là cách nói ngắn gọn của từ kinh bang tế thế, nghĩa là trị nước cứu đời.

- Nghĩa của từ *kinh tế* ngày nay khác hẳn với nghĩa trong bài thơ, nó chỉ hoạt động lao động sản xuất, trao đổi, phân phối sản phẩm...

→ Nghĩa của từ có thể biến đổi theo, không ngừng bổ sung và phát triển.

Câu 2 (trang 55 sgk Ngữ Văn 9 Tập 1):

- *bộ hành chơi xuân* (nghĩa gốc): Mùa chuyển tiếp từ đông sang hạ, mùa đầu năm thời tiết ấm dần cây cối phát triển.

- *Ngày xuân em ...* (nghĩa chuyển): Chỉ tuổi trẻ → hình thành theo phương thức ẩn dụ (trương đồng).

- *Khăn hồng trao tay* (nghĩa gốc): Bộ phận cơ thể người, để cầm nắm.

- *Tay buôn người* (nghĩa chuyển): Người chuyên hoạt động giỏi về một môn, một nghề, lĩnh vực nào đó → hình thành theo phương thức hoán dụ (gần gũi).

Luyện tập

Câu 1 (trang 56 sgk Ngữ Văn 9 Tập 1):

Tìm nghĩa của từ "chân" trong các câu:

a. Nghĩa gốc, chỉ một bộ phận của cơ thể.

b. Nghĩa chuyển → hoán dụ.

c. Nghĩa chuyển → ẩn dụ.

d. Nghĩa chuyển → ẩn dụ.

Câu 2 (trang 57 sgk Ngữ Văn 9 Tập 1):

Trà trong các trường hợp *trà a-ti-sô*, *trà hà thủ ô*, *trà sâm*, *trà linh chi*, *trà tâm sen*, *trà khổ qua (mướp đắng)*,... được dùng với nghĩa chuyển theo phương thức ẩn dụ: Sản phẩm từ thực vật được chế biến thành dạng khô, để pha nước uống.

Câu 3 (trang 57 sgk Ngữ Văn 9 Tập 1):

Trong các từ *đồng hồ điện, đồng hồ nước, đồng hồ xăng*,... từ đồng hồ được dùng với nghĩa chuyển theo phương thức ẩn dụ: Dụng cụ đo có bề ngoài giống đồng hồ.

Câu 4 (trang 57 sgk Ngữ Văn 9 Tập 1):

Từ	Nghĩa gốc	Nghĩa chuyển
<i>Hội chứng</i>	Tập hợp nhiều triệu chứng cùng xuất hiện ở bệnh nào đó: <i>Hội chứng tràn dịch màng phổi ...</i>	Tập hợp nhiều hiện tượng biểu hiện về một tình trạng, vấn đề: <i>Hội chứng trầm cảm sau sinh ...</i>
<i>Ngân hàng</i>	tổ chức kinh tế về lĩnh vực kinh doanh và quản lí tiền tệ: <i>Ngân hàng công thương Vietcombank</i>	Nơi lưu giữ, bảo quản: <i>Ngân hàng máu, ngân hàng đề thi ...</i>
<i>Sốt</i>	Nhiệt độ cơ thể tăng lên quá mức bình thường do bệnh: <i>Sốt 39 độ</i>	Trạng thái tăng đột ngột, bất thường: <i>Cơn sốt điện thoại ...</i>
<i>Vua</i>	Người đứng đầu nhà nước thời phong kiến: <i>Vua Lý Thái Tổ</i>	Người được coi là nhất trong lĩnh vực nào đó: <i>Vua đầu bếp, vua phá lưới ...</i>

Câu 5 (trang 57 sgk Ngữ Văn 9 Tập 1):

“*Mặt trời*” trong câu thứ hai được sử dụng theo phép tu từ ẩn dụ. Bác Hồ giống như mặt trời mang theo ánh sáng tự do, độc lập. Đây là hiện tượng nghĩa gốc phát triển thành nghĩa chuyển nhưng mang tính tạm thời, chỉ có nghĩa trong ngữ cảnh này.